

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АВТОМОБІЛЬНО-ДОРОЖНІЙ
УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Заступник ректора ХНАДУ
проф. _____ І.П. Гладкий

« ____ » _____ 2013 р.

ПАКЕТ
ЗАСОБІВ ДІАГНОСТУВАННЯ
РІВНЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ
з дисципліни «Економіка праці й соціально-трудові відносини»
(за вимогами кредитно-модульної системи навчання)

Галузь знань – 0305 «Економіка та підприємництво»

Напрямок підготовки – 6.030503 «Міжнародна економіка»

Пакет засобів діагностування складений доцентом кафедри міжнародної економіки, к.е.н., доцентом Бікуловою Дінарою Умярівною.

Рецензент

доцент кафедри міжнародної економіки
кандидат економічних наук, доцент

Н.М. Пономарьова

Пакет засобів діагностування розглянутий та ухвалений на засіданні кафедри міжнародної економіки
(протокол № _____ від « ____ » _____ 201__ р.)

Завідувач кафедри
доктор економічних наук, професор

Д.В. Бабич

Схвалено Радою (методичною комісією) факультету управління та бізнесу
(протокол № _____ від « ____ » _____ 201__ р.)

Голова Ради (методичної комісії)
факультету Управління та бізнесу
доктор економічних наук, професор

І.А. Дмитрієв

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (СИСТЕМНИЙ ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ)

1 Опис навчальної дисципліни «Економіка праці й соціально-трудоі відносини»

Характеристика обсягів підготовки	Характеристика лекційного потоку	Характеристика навчального процесу
<p>Загальний обсяг – 4 кредити. Усього годин – 144 год. Усього змістових модулів – 16. Усього блоків змістових модулів – 3. Усього блоків залікових модулів – 3. Один змістовий модуль – 9-13 год. Один заліковий модуль – 42-54 год. Усього аудиторних годин на тиждень – 4 (у т.ч.: (лекцій – 2 год., практичних занять – 2 год.).</p>	<p>Галузь знань – 0305 «Економіка та підприємництво». Напрямок підготовки – 6.030503 «Міжнародна економіка». Освітньо-кваліфікаційний рівень – бакалавр. Кількість навчальних груп у потоці – 1. Лектор, відповідальний за курс – к.е.н., доцент Бікулова Дінара Умярівна.</p>	<p>Навчальна дисципліна – обов'язкова. Рік підготовки – 3. Семестр навчання – 6. Кількість годин: - лекції – 36; - практичні заняття – 36; - самостійна робота студентів – 72 год. індивідуальна робота (консультації) – 8 год., модульний контроль – 16 год.(види контролю: тестові завдання). Підсумковий модульний контроль: інтегрований іспит</p>

2 Основні терміни, поняття та їх визначення

У збірці використано терміни, подані у Законах України «Про вищу освіту» від 17.01.02р. № 2984-111 та «Про інноваційну діяльність» від 04.07.02 р. № 40-У, Державному класифікаторі професій ДК 003-95, Комплексі нормативних документів для розробки складових системи стандартів вищої освіти (додаток № 1 до наказу МОН України від 31.07.98 р. № 285 зі змінами та доповненнями, що введені розпорядженням МОН України від 05.03.01 р. № 28-р):

– *кредитно-модульна система організації навчального процесу* – це модель організації навчального процесу, яка ґрунтується на поєднанні модульних технологій навчання та залікових освітніх одиниць (залікових кредитів);

– *заліковий кредит* – це одиниця виміру навчального навантаження, необхідного для засвоєння змістових модулів або блоку змістових модулів;

– *модуль* – це задокументована завершена частина освітньо-професійної програми (навчальної дисципліни, практики, державної атестації), що реалізується відповідними формами навчального процесу;

– *змістовий модуль* – це система навчальних елементів, що поєднана за ознакою відповідності певному навчальному об'єкту;

– *заліковий модуль* (блок змістових модулів) – це задокументована завершена система змістових модулів освітньо-професійної програми (навчальної дисципліни, практики, державної атестації), що реалізується відповідними формами навчального процесу;

– *обсяг модуля* – це навчальне навантаження студента з даного модуля в кредитах, що включають аудиторну і самостійну роботу.

3 Загальні положення

Навчальна дисципліна розбивається на змістові модулі. У кожному модулі визначається тематика й обсяг лекцій, семінарських і практичних занять і самостійної роботи студентів, види контролю. За заліковими модулями розробляються пакети контрольних завдань, що містять перелік теоретичних питань і практичні завдання.

4 Модульний контроль

Система оцінки знань студентів за окремий заліковий модуль складається у балах рейтингу згідно таблиці 1.

Система оцінки знань студентів і шкала оцінки
(за кожний заліковий модуль)

За шкалою ECTS	За національною шкалою	За шкалою навчального закладу
A	Відмінно	90 – 100
B	Добре	80 – 89
C	Добре (зараховано)	75-79
D	Задовільно	67-74
E	Задовільно (зараховано)	60 – 66
FX	Незадовільно з можливістю повторного складання	35 – 59
F	Незадовільно з обов'язковим повторним курсом	1 – 34

5 Підсумковий контроль

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 30.12.05 р. № 774, підсумкова оцінка Q знань з навчальної дисципліни визначається як середньозважена результатів засвоєння окремих залікових модулів, тобто

$$Q = a_1 B_1 \square a_2 B_2 \square \dots \square a_n B_n \text{ – середньозважена оцінка знань;}$$

де a_1, a_2, \dots, a_n – коефіцієнти вагомості відповідних залікових модулів;

$$a_n = \frac{T_{3Mn}}{T_D};$$

T_{3Mn} – обсяг відповідних залікових модулів, у годинах;

T_D – обсяг навчальної дисципліни, у годинах;

n – кількість залікових модулів;

$$a_1 \square a_2 \square \dots \square a_n = 1 .$$

6 Приклад оформлення результатів тестування

Результати тестування студент, не переписуючи самих тестових завдань, оформляє на окремому аркуші за такою формою:

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Харківський національний автомобільно-дорожній університет
Факультет управління та бізнесу
Кафедра міжнародної економіки
Навчальна дисципліна: «Економіка праці й соціально-трудова відносини»
Проміжний тестовий контроль № 1 (максимальна оцінка – 100 балів)
Дата проведення контролю _____
ПІБ студента _____
Група _____

Завдання частини 1 до залікового модуля 1

1. це інтегральна оцінка кількісних та якісних характеристик економічно активного населення
 2. це комплекс взаємовідносин між найманими працівниками та роботодавцями в умовах ринкової економіки, спрямованих на забезпечення високого рівня та якості життя людини, колективу й суспільства загалом
- ...

Завдання частини 2 до залікового модуля 1

1. економічно активне, економічно неактивне та населення молодше 15 і старше 70 років
 2. наймані працівники, роботодавці та органи державної влади
- ...

Завдання частини 3 до залікового модуля 1

1. В
 2. А
- ...

Завдання частини 4 до залікового модуля 1

$$1. K_{\text{пр}} = 1,85\%; K_{\text{вип}} = 4,04\%; K_{\text{поповн}} = 45,9\%; K_{\text{об}} = 5,89\%; K_{\text{пл}} = 2,38\%.$$

7 Завдання до залікових модулів

7.1 Заліковий модуль 1 (за змістовими модулями 1,2,3,4)

Змістовий модуль (тема) 1. Об'єкт, предмет і завдання дисципліни. Праця як сфера життєдіяльності та провідний чинник виробництва.

Змістовий модуль (тема) 2. Трудові ресурси і трудовий потенціал суспільства.

Змістовий модуль (тема) 3. Соціально-трудові відносини як система.

Змістовий модуль (тема) 4. Соціальне партнерство.

Частина 1 (30 балів, кожна вірна відповідь оцінюється у 5 балів)

Умови виконання завдання: дати визначення понять чи короткі відповіді на запитання

1. Трудовий потенціал –
2. Праця –
3. Діяльність –
4. Соціально – трудові відносини –
5. Соціальне партнерство –
6. Населення –
7. Назвіть функції праці –
8. Визначте склад економічно активного населення –
9. Визначте склад економічно неактивного населення –
10. Назвіть рівні соціально-трудових відносин –
11. Перелічіть типи соціально-трудових відносин –
12. Сформулюйте принципи соціального партнерства МОП –
13. Назвіть основні форми соціального партнерства –
14. Визначте суб'єктів соціально-трудових відносин –
15. Назвіть елементи процесу праці –
16. Наведіть поділ населення за традиційною методикою –
17. Наведіть поділ населення за методикою МОП –
18. Назвіть чинники формування соціально-трудових відносин –
19. Назвіть сторони соціально-трудових відносин –
20. Сформулюйте, за якими ознаками класифікуються соціально-трудові відносини –

Частина 2 (30 балів, кожна вірна відповідь оцінюється у 3 бали)

Умови виконання завдання: вставити пропущені слова, вирази, числа

1. До економічно активного населення належать _____
2. За традиційною методикою населення поділяється на _____
3. Населення за методикою МОП поділяють на _____
4. Рух населення буває таких видів _____
5. Існує _____ рівнів соціально-трудових відносин, а саме _____
6. Сторонами соціально-трудових відносин є _____

7. Соціальне партнерство є _____ формування громадянського суспільства
8. Соціальне партнерство утверджує _____ між членами суспільства як основу реалізації прав і інтересів різних соціальних груп
9. Суб'єктами соціально-трудових відносин є _____
10. Основним зведеним законом, що регулює соціально-трудові відносини в Україні є _____
11. Процес праці характеризують такі складові елементи _____

Частина 3 (20 балів, кожна вірна відповідь оцінюється у 2 бали)

Умови виконання завдання: обрати правильну відповідь

1. Дайте визначення категорії "праця":

- 1) сукупність фізичних і розумових здібностей людини, які вона використовує у процесі виробництва;
- 2) цілеспрямована діяльність людини з виробництва матеріальних і духовних благ;
- 3) діяльність людини, спрямована на виробництво матеріальних благ;
- 4) немає правильної відповіді.

2. Які елементи найбільш комплексно характеризують процес праці:

- 1) предмети та засоби праці;
- 2) технологія діяльності та організація праці
- 3) сама праця (жива праця);
- 4) усі перераховані елементи

3. За якими основними ознаками класифікують види праці:

- 1) за характером і змістом праці;
- 2) за предметом і продуктом праці;
- 3) за засобами, способами та умовами праці;
- 4) за всіма наведеними ознаками

4. За характером та змістом праця буває:

- 1) наймана і приватна; індивідуальна і колективна; фізична і розумова;
- 2) наукова, інженерна, управлінська, виробнича;
- 3) ручна, механізована, автоматизована;
- 4) важка, середньої важкості, легка.

5. Дайте правильне визначення поняття «економічно активне населення»

- 1) все працездатне населення в працездатному віці, за винятком інвалідів;
- 2) частина населення, що пропонує свою працю для виробництва товарів і надання різноманітних послуг й кількісно складається з чисельності зайнятих економічною діяльністю і чисельністю безробітних, які на певний момент не

мають роботи, але бажають її отримати;

3) особи у віці 15-70 років (як зареєстровані, так і не зареєстровані в державній службі зайнятості);

4) це частина населення, яка не входить до складу ресурсів праці.

6. Економічно неактивне населення - це:

1) зайняті та безробітні;

2) трудові ресурси;

3) інваліди;

4) учні, студенти, домогосподарки

7. Назвіть основні види руху населення:

1) природний, соціальний, транспортний;

2) міграційний, економічний, соціальний;

3) природний, міграційний, соціальний, економічний;

4) економічний, комунікаційний, соціальний, природний.

8. Розширене відтворення населення - це:

1) відсутність приросту чисельності населення;

2) відсутність приросту та наявність депопуляції;

3) перевищення кількості померлих над чисельністю народжених;

4) перевищення кількості народжених над чисельністю померлих.

9. Трудовий потенціал - це:

1) система взаємопов'язаних показників, які використовуються для характеристики потреби у кваліфікованих кадрах;

2) інтегральна оцінка кількісних та якісних характеристик економічно активного населення;

3) інтегральна оцінка кількісних та якісних характеристик економічно неактивного населення;

4) усе працездатне населення в працездатному віці, за винятком інвалідів.

10. Які є типи відтворення робочої сили:

1) просте, розширене, звужене;

2) інтенсивне і планове;

3) екстенсивне та інтенсивне;

4) просте і звужене

11. Які показники характеризують трудовий потенціал підприємства:

1) творчий потенціал працівників, активність та рівень освіти;

2) чисельність працівників (їхній освітньо-професійний рівень) та сукупний фонд робочого часу;

3) чисельність населення за групами, яке може брати участь у виробництві;

4) календарний фонд робочого часу та перерви.

12. Які з нижченаведених ознак не мають відношення до змісту праці

- 1) фізична праця, розумова праця;
- 2) наймана праця;
- 3) мотивація праці;
- 4) нема правильної відповіді.

13. Залежно від виду діяльності праця класифікується на:

- 1) переважно інтелектуальну працю;
- 2) механізовану й автоматизовану працю;
- 3) підземну працю;
- 4) переважно фізичну працю;
- 5) монотонну працю;
- 6) нема правильної відповіді.

14. Розширене відтворення характеризується:

- 1) природним приростом населення;
- 2) перевищенням еміграції над смертністю;
- 3) перевищенням смертності над народжуваністю;
- 4) немає правильної відповіді.

15. Трудова міграція населення - це:

- 1) переїзд на іншу квартиру;
- 2) зміна місця роботи;
- 3) зміна посади (професії);
- 4) нема правильної відповіді.

16. За методологією МОП населення розподіляється на:

- 1) економічно активне населення;
- 2) зайняте населення;
- 3) безробітне населення;
- 4) економічно неактивне населення;
- 5) немає правильної відповіді.

17. За методологією МОП економічно активне населення розподіляється на:

- 1) чоловіків;
- 2) жінок;
- 3) зайнятих;
- 4) безробітних;
- 5) немає правильної відповіді.

18. Трудові ресурси - це:

- 1) економічно активне населення;
- 2) студенти;
- 3) економічно активне населення плюс частка працюючих із числа студентів, пенсіонерів тощо;

4) немає правильної відповіді.

19.Працездатний вік в Україні зараз:

- 1) чоловіки і жінки 15-70 років;
- 2) чоловіки 16-59 років, жінки 16-54 роки;
- 3) чоловіки 16-60 років, жінки 16-55 років;
- 4) немає правильної відповіді.

20.Виберіть закінчення для фрази: «Трудовий потенціал - це інтегральна оцінка кількісних і якісних характеристик ...»:

- 1) населення;
- 2) зайнятого населення;
- 3) економічно активного населення;
- 4) немає правильної відповіді.

Частина 4 (20 балів)

Умови виконання завдання: розв'яжіть задачу

Задача 1

Населення області на 01.01.2012 р. склало 400 тис. чол., а на 01.01.2013 р. - 440 тис. чол. Протягом року в області народилося 6 300 чол. і вмерло 4 200 чол. За цей же рік в область в'їхало на постійне проживання 44 800 чол. і виїхало за межі області 6 900 чол. Визначити коефіцієнти, що характеризують інтенсивність і результати природного й механічного руху населення області.

Задача 2

Визначити частку міграції в загальному приросту чисельності населення області за рік, якщо відомо:

- чисельність населення на початок року - 500 тис. чол.;
- середньорічна чисельність населення - 530 тис. чол.;
- загальний коефіцієнт народжуваності - 12%;
- загальний коефіцієнт смертності - 9%.

Задача 3

У звітному періоді рівень безробіття становив 12,1%, що на 0,9% більше, ніж у базисному. При цьому чисельність економічно активного населення не змінилася. Розрахуйте кількість безробітних у базисному періоді, якщо кількість безробітних у звітному періоді становить 3,5 млн. чол.

Задача 4

Чисельність зайнятих у складі економічно активного населення – 25 млн. чол., кількість безробітних – 8 млн. чол. Через місяць з 25 млн. чол., які мали роботу, було звільнено 0,2 млн. чол., тобто вони знаходяться в пошуках роботи. 1 млн. чол. з числа зареєстрованих безробітних закінчили пошук роботи. Визначити початковий рівень безробіття, чисельність зайнятих, кількість безробітних та рівень безробіття через місяць.

Задача 5

Середньоспискова чисельність працівників підприємства в 1 кварталі

становить 5250 чол. За цей період прийнято 250 чол., звільнено за власним бажанням 150 чол., за порушення трудової дисципліни - 50 чол., у зв'язку із призовом в армію - 40 чол., на пенсію - 20 чол., з інших причин - 10 чол..

Визначити коефіцієнти вибуття, прийому й плинності кадрів.

Задача 6

Розрахувати планову чисельність робітників за професіями на основі наступних даних. Виробнича програма дорівнює 50 тис. шт./рік. Трудомісткість виконання окремих видів робіт у розрахунку на один виріб, норма-год.: токарних – 10, свердлильних – 17, фрезерних – 8, шліфувальних – 6, складальних – 18.

Середній процент виконання норм - 110 %, а річний дійсний фонд робочого часу одного середньоспискового робітника 1780 год./рік. Чисельність допоміжних робітників становить 30% чисельності основних робітників.

Задача 7

Вивчити динаміку кадрів підприємства за наведеними даними:

Показники	Кількість, осіб
Облікова чисельність працівників на початок року	1528
Прийнято працівників	28
Вибуло працівників, усього	61
з них:	
у зв'язку з переходом на денну форму навчання	6
призив на військову службу	5
вихід на пенсію	14
закінчення терміну контракту	5
за власним бажанням	25
з ініціативи адміністрації	6
Облікова чисельність працівників на кінець року	1495

Зробити висновки.

Задача 8

Вивчити динаміку кадрів підприємства за наведеними даними:

Показники	Кількість, осіб
Облікова чисельність працівників на початок року	1496
Прийнято працівників	24
Вибуло працівників, усього	32
з них:	
у зв'язку з переходом на денну форму навчання	4
призив на військову службу	2
вихід на пенсію	5
закінчення терміну контракту	3
за власним бажанням	12
з ініціативи адміністрації	6
Облікова чисельність працівників на кінець року	1488

Зробити висновки.

Задача 9.

Розрахувати показники мобільності персоналу за рік за даними:

Показники	Кількість, осіб
Чисельність працівників за списком на 1 січня звітного року	5200
Прийнято за рік (всього)	45
Внутрішнє переміщення працівників	22
Вибуло працівників (усього)	19
Вибуло працівників за власним бажанням	14
Звільнено працівників за порушення трудової дисципліни	3
Чисельність працівників за списком на 1 січня наступного за звітним роком	5226

Задача 10

Визначити частку міграції в загальному приросту чисельності населення області за рік, якщо відомо:

- чисельність населення на початок року - 600 тис. чол.;
- середньорічна чисельність населення - 630 тис. чол.;
- загальний коефіцієнт народжуваності - 13%;
- загальний коефіцієнт смертності - 10%.

Задача 11

Чисельність наявного населення в країні на початок року становила 49,7 млн. осіб, а на кінець року – 49,3 млн. осіб. Протягом року народилося 385,1 тис. осіб, померло – 758,1 тис. осіб, зареєстровано 274,5 тис. шлюбів і 197,3 тис. розлучень.

Розрахувати показники природного руху населення.

Задача 12

Чисельність населення області на початок дворічного періоду становить 5 млн. чол., з яких на частку трудових ресурсів припадає 60 %.

Визначити чисельність трудових ресурсів області в першому і другому роках періоду, якщо передбачається, що загальна чисельність населення протягом першого року збільшиться на 1 % порівняно з першим роком, а протягом другого року – на 1,5 % порівняно з першим роком. Частка трудових ресурсів в загальній чисельності населення порівняно з початком періоду в першому році періоду зменшиться на 1,5 %, у другому році – на 2 %.

Задача 13

Визначити зміни в чисельності трудових ресурсів регіону за період за такими даними: чисельність працездатного населення в робочому віці на початок періоду становить 1000000 чол., а кількість працюючих пенсіонерів по старості – 40000 чол.

Протягом періоду передбачаються такі зміни в складі працездатного населення району:

- у робочий вік увійде 250000 чол.;
- з інших районів прибуде 90000 чол. у робочому віці;

- у суспільне виробництво буде додатково залучено 20000 пенсіонерів по старості;
- прогнозується, що 200000 чол. вибуде за межі робочого віку у зв'язку з переходом на пенсію, інвалідністю та смертю;
- 15000 працюючих пенсіонерів по старості припинять роботу;
- в інші області виїде 75000 чол. у робочому віці

Задача 14

Населення області в 2009 р. становило 5 млн. чол., з яких 2,5 млн. чол. проживали в містах, решта – у сільській місцевості. Коефіцієнт смертності міського населення дорівнював 10 ‰, а сільського населення був на 20 ‰ більше.

За прогнозом у 2011 р. чисельність міського населення збільшиться на 0,6 млн. чол., а чисельність сільського населення зменшиться на 0,4 млн. чол.

При цьому коефіцієнт смертності міського населення скоротиться порівняно з 2009 р. на 5 ‰, а коефіцієнт смертності сільського населення зросте на 6 ‰.

Як зміниться коефіцієнт смертності в цілому по області в 2011 р. порівняно з 2009 р?

7.2 Заліковий модуль 2

(за змістовими модулями 6,7,8,9,10)

- Змістовий модуль (тема) 6. Організація і нормування праці.
- Змістовий модуль (тема) 7. Продуктивність і ефективність праці.
- Змістовий модуль (тема) 8. Політика доходів і оплата праці.
- Змістовий модуль (тема) 9. Планування праці.
- Змістовий модуль (тема) 10. Аналіз, звітність і аудит у сфері праці.

Частина 1 (35 балів, кожна вірна відповідь оцінюється у 5 балів)

Умови виконання завдання: дати визначення понять
чи короткі відповіді на запитання

1. Організація праці –
2. Кооперування праці –
3. Нормування праці –
4. Виробнича операція –
5. Норма часу –
6. Норматив обслуговування –
7. Продуктивність праці –
8. Виробіток –
9. Резерви підвищення продуктивності праці –
10. Номінальна заробітна плата –
11. Назвіть види поділу праці –
12. Назвіть форми кооперування праці –
13. Визначте елементи виробничої операції –
14. Розкрийте структуру часу продуктивної роботи –

15. Назвіть складові штучно-калькуляційного часу –
16. Розкрийте склад перерв у роботі –
17. Назвіть складові виробничої трудомісткості –
18. Визначте елементи повної трудомісткості –
19. Розкрийте структуру заробітної плати –
20. Сформулюйте функції заробітної плати –

Частина 2 (40 балів, кожна вірна відповідь оцінюється у 4 бали)

Умови виконання завдання: обрати правильну відповідь

1. До нормованих витрат робочого часу належать:

- 1) час підготовчо-завершальної роботи;
- 2) оперативний час;
- 3) час обслуговування робочого місця;
- 4) перерви на відпочинок і особисті потреби;
- 5) перерви через порушення дисципліни.

2. До часу обслуговування робочого місця належить час:

- 1) упорядкування робочого устаткування;
- 2) спостереження робітника за роботою машини;
- 3) утримання робочого місця в належному стані;
- 4) технічного обслуговування.

3. Продуктивна робота складається з часу:

- 1) підготовчо-завершальної роботи;
- 2) оперативної роботи;
- 3) обслуговування робочого місця;
- 4) спостереження за роботою верстата;
- 5) з усіх указаних вище видів часу.

4. Час роботи складається з:

- 1) часу основної роботи;
- 2) часу допоміжної роботи;
- 3) часу підготовчо-завершальної роботи;
- 4) з усього вказаного вище.

5. Виберіть із зазначених видів перерв такі, що належать до нерегламентованих:

- 1) час перерв, зумовлених недоліками в технології та організації виробництва;
- 2) час перерв на відпочинок і особисті потреби;
- 3) час перерв, зумовлених порушеннями трудової дисципліни;
- 4) час перерв, зумовлених особливостями техніки, технології та організації виробництва;
- 5) час відпусток з дозволу адміністрації.

6. Поділ працівників підприємства на керівників, спеціалістів і технічних виконавців здійснюється відповідно:

- 1) до технологічного поділу праці;
- 2) функціонального поділу праці;
- 3) предметного поділу праці;
- 4) кваліфікаційного поділу праці.

7. Виберіть елементи ненормованого робочого часу:

- 1) час обслуговування робочого місця;
- 2) підготовчо-завершальні витрати часу;
- 3) час основної роботи;
- 4) час допоміжної роботи;
- 5) регламентовані перерви;
- 6) час непродуктивної роботи;
- 7) час нерегламентованих перерв.

8. Кооперування праці - це:

- 1) розрахунок норм витрат праці на виробництво продукції і послуг;
- 2) групування і комбінування працівників у виробничий колектив;
- 3) розподіл працівників за систематизованими трудовими функціями, машинами, механізмами, робочими місцями;
- 4) усі відповіді правильні.

9. Не входить до норми часу:

- 1) нерегламентованих перерв;
- 2) відпочинку та особистих потреб;
- 3) обслуговування робочих місць;
- 4) немає правильної відповіді.

10. Час підготовчо-завершальної роботи - це:

- 1) час безпосереднього перетворення предмета праці;
- 2) час управління обладнанням;
- 3) час на догляд робочого місця, пов'язаний з виконанням змінного завдання;
- 4) час на підготовку до виконання завдання і на дії, пов'язані з його реалізацією.

11. Найважливішим узагальнюючим показником економічної ефективності праці є:

- 1) прибуток;
- 2) рентабельність;
- 3) продуктивність;
- 4) матеріалоемність.

12. Між нормою часу і нормою виробітку існує залежність:

- 1) прямо пропорційна;
- 2) зворотно пропорційна;
- 3) залежність відсутня;
- 4) немає правильної відповіді.

13. Установлена чисельність працівників певного професійно-кваліфікаційного складу, необхідна для виконання конкретних функцій чи обсягу робіт в заданих організаційно-технічних умовах,- це:

- 1) норма часу;
- 2) норма виробітку;
- 3) норма обслуговування;
- 4) норма чисельності;
- 5) немає правильної відповіді.

14. Час основної роботи - це:

- 1) час безпосереднього перетворення предмета праці;
- 2) час управління обладнанням;
- 3) час на догляд робочого місця, пов'язаний з виконанням змінного завдання;
- 4) час на підготовку до виконання завдання і на дії, пов'язані з його реалізацією.

15. Назвіть елементи нормованого робочого часу:

- 1) час продуктивної роботи та час регламентованих перерв;
- 2) час нерегламентованих перерв і час непродуктивної роботи;
- 3) час продуктивної та час непродуктивної роботи;
- 4) час роботи та час перерв.

16. Обґрунтуйте визначення організації праці:

- 1) найбільш доцільне поєднання людей і засобів виробництва;
- 2) сукупність досягнень науки і практики, що забезпечують оптимальну організацію трудових процесів;
- 3) організація праці, при якій практичному впровадженню конкретних заходів, спрямованих на досягнення сучасної науки та передової практики, передують ретельний науковий аналіз трудових процесів та умов їх виконання;
- 4) точно розрахована організація праці.

17. Хронометраж виробничої операції - це метод вивчення:

- 1) витрат робочого часу виконавця;
- 2) витрат часу на виконання виробничої операції або її елементів;
- 3) часу роботи обладнання;
- 4) витрат робочого часу.

18. Які затрати праці належать до технологічної трудомісткості:

- 1) усі затрати праці допоміжних робітників;

- 2)затрати праці основних робітників - як відрядників, так і погодинників;
- 3)затрати праці основних і допоміжних робітників;
- 4)затрати всіх категорій промислово-виробничого персоналу

19.Норма виробітку - це:

- 1) кількість продукції, яку повинен виробити сумлінний робітник за робочий день;
- 2)кількість продукції в натуральних показниках, яку повинен виробити робітник за одиницю часу (годину, робочий день, місяць) за певних організаційно - технічних умов;
- 3)кількість продукції, яку виробляє робітник при раціональному використанні устаткування і робочого часу;
- 4)облікова одиниця, що становить об'єктивну основу організації праці та її оплати.

20.Сума коштів, які одержують працівники за вико-напий обсяг робіт, кількість та якість витраченої праці, є:

- 1) номінальною заробітною платою;
- 2) реальною заробітною платою;
- 3) трудовим доходом;
- 4) сукупним доходом.

21.У реалізації відтворювальної функції заробітної плати найбільше зацікавлені:

- 1) наймані робітники;
- 2)роботодавці;
- 3) держава;
- 4) профспілки.

22.Номінальна заробітна плата - це:

- 1)заробітна плата, виражена в матеріальних благах і послугах, які працівник може фактично придбати;
- 2) загальна сума коштів, яку отримує найманий працівник за свою працю;
- 3) розмір заробітної плати за просту, некваліфіковану працю.

23.Виберіть показник, обернений до показника продуктивності праці:

- 1)продукція, вироблена одним працівником за одиницю робочого часу;
- 2) товарна продукція в розрахунку на одного працівника;
- 3) виробнича трудомісткість;
- 4) фондвіддача.

24.Тарифна ставка – це:

- 1) заробітна плата робітників;
- 2) розмір оплати праці за одиницю виробленої продукції або виконаної роботи;
- 3) розмір оплати праці робітників за одиницю відпрацьованого часу, що встановлюється за окремими тарифними розрядами;

4) рівень кваліфікації робітника.

25. Резерви підвищення продуктивності праці - це:

- 1) сукупність усіх рушійних сил і причин, що визначають динаміку цього показника;
- 2) можливості підвищення продуктивності праці, які вже виявлені, але не використані;
- 3) можливості реалізації робочої сили у процесі праці;
- 4) відповіді 1) і 2) правильні.

26. Тарифна сітка – це:

- 1) сукупність тарифних розрядів;
- 2) сукупність тарифних розрядів і відповідних їм тарифних коефіцієнтів;
- 3) сукупність тарифних ставок;
- 4) групування посадових кваліфікацій за розмірами оплати їх праці.

27. Які з перелічених чинників підвищення продуктивності праці належать до матеріально-технічної групи:

- 1) удосконалення організації робочих місць;
- 2) підвищення рівня механізації та автоматизації виробництва;
- 3) творча ініціатива;
- 4) поліпшення умов праці та відпочинку.

28. Зовнішні фактори зміни продуктивності праці - це:

- 1) рівень технічного оснащення підприємства;
- 2) соціально-економічні умови в суспільстві і регіоні;
- 3) енергоозброєність праці;
- 4) немає правильної відповіді

29. Яка з наведених ситуацій не свідчить про зростання продуктивності праці:

- 1) обсяг продукції зростає, затрати знижуються;
- 2) обсяг продукції зростає швидше, ніж затрати;
- 3) обсяг продукції залишається без змін, затрати зменшуються;
- 4) обсяг продукції знижується швидше, ніж затрати.

30. Вартісним показником продуктивності праці є:

- 1) кількість виробленої продукції на одного допоміжного робітника;
- 2) витрати часу на виробництво одиниці продукції;
- 3) вартість виробленої продукції на одиницю обладнання;
- 4) немає правильної відповіді.

31. Які затрати праці належать до технологічної трудомісткості:

- 1) усі затрати праці допоміжних робітників;
- 2) затрати праці основних робітників - як відрядників, так і погодинників;
- 3) затрати праці основних і допоміжних робітників;

4) затрати всіх категорій промислово-виробничого персоналу.

32.Виробнича трудомісткість складається з:

- 1) технологічної трудомісткості і трудомісткості управління;
- 2) трудомісткості обслуговування і технологічної трудомісткості;
- 3) трудомісткості обслуговування й управління;
- 4) немає правильної відповіді.

33.Які є методи вимірювання продуктивності праці:

- 1) аналітичний і сумарний;
- 2) розрахунковий і статистичний;
- 3) натуральний, умовно-натуральний, трудовий і вартісний;
- 4) досвідний, статистичний, порівняльний.

34.Заробітна плата - це:

- 1) частина національного доходу у грошовому вираженні,призначена для розподілу між працюючими для задоволення їх потреб;
- 2) доходи працюючих від усіх можливих джерел;
- 3) грошові суми, отримані за виконану роботу, плюс надходження із суспільних фондів споживання;
- 4) грошові суми, отримані за виконану роботу, разом із надходженнями із суспільних фондів, з урахуванням зміни ціни.

35.Сума всіх витрат живої праці на виробництво однієї продукції на підприємстві це -

- 1) технологічна трудомісткість;
- 2) виробнича трудомісткість;
- 3) трудомісткість продукції;
- 4) немає правильної відповіді.

36.Основна заробітна плата - це:

- 1) винагорода за працю понад установлені норми, за трудові успіхи та особливі умови праці;
- 2) виплати за підсумками роботи за рік;
- 3) премії і компенсації;
- 4) винагорода за виконану роботу відповідно до чинного законодавства.

37.Фактори зростання вартості робочої сили:

- 1) підвищення загальноосвітнього і кваліфікаційного рівня працівників;
- 2) несприятлива економічна кон'юнктура на ринку праці;
- 3) підвищення податків на оплату праці;
- 4) немає правильної відповіді.

38.Що відбудеться, якщо для стимулювання праці державних службовців "надрукувати" гроші й у такий спосіб підвищити їм заробітну плату:

- 1) службовці стануть жити і працювати краще;
- 2) нічого не станеться;
- 3) ринок відповість на підвищення заробітної плати зростанням цін;
- 4) зросте чисельність державних службовців.

39.Мінімальний розмір заробітної плати:

- 1) установлюється законодавчою державою;
- 2) залежить від розміру прибутку в середньостатистичній сім'ї;
- 3) індексується залежно від коливання курсу \$ США;
- 4) немає правильної відповіді.

40.Яку з функцій не виконує заробітна плата:

- 1) відтворювальну;
- 2) стимулюючу;
- 3) посередницьку;
- 4) соціальну.

41.Винагорода за виконану роботу згідно з установленими нормами праці - це:

- 1) основна заробітна плата;
- 2) додаткова заробітна плата;
- 3) інші заохочувальні та компенсаційні виплати;
- 4) немає правильної відповіді.

42.Якщо ваш річний дохід підвищився на 50 %, а ціни на товари підвищились на 100 %, то:

- 1) ваш реальний дохід зріс;
- 2) ваш реальний дохід знизився;
- 3) ваш номінальний дохід знизився;
- 4) це не позначилось на вашому реальному доході.

43.Закінчіть фразу: "Соціальна функція заробітної плати відображає міру живої праці при розподілі фонду споживання між...":

- 1) приватним і державним секторами економіки;
- 2) працюючими і безробітними;
- 3) найманими працівниками і власниками засобів виробництва;
- 4) немає правильної відповіді.

44.Показником обсягу та структури споживання основних матеріальних благ і послуг на мінімально допустимому рівні є:

- 1) прожитковий максимум;
- 2) прожитковий мінімум;
- 3) продовольча безпека;
- 4) споживчий кошик.

45. Основними елементами тарифної системи є:

- 1) тарифні розряди, тарифні коефіцієнти, тарифні ставки;
- 2) тарифно-кваліфікаційні довідники, тарифні ставки, тарифні сітки, посадові оклади;
- 3) нормування праці, форми та системи оплати праці;
- 4) тарифно-кваліфікаційні характеристики робіт, системи оплати праці.

Частина 3 (25 балів)

Умови виконання завдання: розв'яжіть задачу

Задача 1

Визначте необхідну для виконання виробничої програми підприємства облікову кількість основних виробничих робітників, а також загальну чисельність промислово-виробничого персоналу при наступних вихідних даних:

Виріб	Обсяг виробництва, шт.	Трудомісткість чол.-годин	у т.ч. по професіям, %					
			токарі	фрезерувальники	шліфувальники	свердловальники	термісти	інші
А	1000	50	10	20	20	15	15	20
Б	300	150	15	25	10	20	20	10
В	2700	200	20	15	15	15	15	20
Г	4500	60	25	15	20	15	5	20
Середній коэф. виконання норм			1,2	1,1	1,05	1,2	1,0	1,2

Кількість робочих днів у році - 260 днів. Тривалість відпустки для термістів - 30 днів, для інших - 24 робочих днів. Тривалість зміни для термістів - 6 годин, для інших - 8 годин. Невиходи на роботу складають 2,5% від робочого часу.

Питома вага основних виробничих робітників у загальній чисельності робітників - 60%, а питома вага робітників у загальній чисельності планово-виробничого персоналу - 45%.

Задача 2

Визначити рівень і динаміку річного виробітку на підприємстві на одного робітника й одного працюючого при наступних вихідних даних.

Виріб	Обсяг випуску в 2008 році, од.	Ціна, грн.	Приріст річного випуску, %		
			2009 р.	2010 р.	2011 р.
А	1000	120	3	3	3
Б	600	250	4	2	3
В	2500	60	5	5	2
Г	4500	50	4	2	5
Д	1575	150	1	3	4
Е	2600	90	2	2	2

Питома вага робітників у загальній чисельності планово-виробничого персоналу - 65%.

Чисельність робітників на підприємстві в 2011 році 420 чол.

Індекс зміни чисельності робітників		
2012/2011	2011/2010	2010/2009
1,03	1,02	1,04

Задача 3

Визначте планову чисельність працюючих, якщо відомо, що випуск продукції планується збільшити до 47 205 000 грн., а продуктивність праці збільшити на 8%. Обсяг виробництва продукції у звітному році становить 40 500 000 грн. при середньоспискової чисельності працюючих 7500 чол.

Задача 4

Визначте фактичну трудомісткість обслуговування, трудомісткість управління, що припадають на кожний виріб, а також повну трудомісткість виробів при наступних вихідних даних.

Виріб	Річний випуск, шт.	Фактична технологічна трудомісткість, нормо-година
А	1050	300
Б	550	400
В	250	205
Г	450	152,5
Д	2050	125
Е	150	250
Ж	1050	155

Сумарна трудомісткість обслуговування становить 126 000 нормо-годин, а сумарна трудомісткість управління 189000 нормо-годин.

Задача 5

Визначте зміну річного виробітку на підприємстві в плановому році в порівнянні зі звітним при наступних вихідних даних:

Виріб	Річний обсяг виробництва, од.	Трудомісткість, нормо-годин	Зміна трудомісткості
А	2000	205	+2%
Б	2625	900	-5%
В	2800	362,5	-3%

Задача 6

Підприємство виробляє 2 продукти: А та Б. Річний обсяг виробництва виробу А становить 10 000 од., виробу Б – 20 000 од. Чисельність основних виробничих робітників становить 200 чол., з них 140 чол. зайняті у виробництві продукту А. Питома вага основних робітників у виробництві товару А – 50% а у виробництві товару Б – 60% від загальної чисельності робітників. Питома вага робітників у чисельності ПВП – 70%. Визначте фактичну, технологічну, виробничу й повну трудомісткість одного товару А та одного товару Б.

Кількість робочих днів у році – 260 днів. Тривалість зміни робітників при виробництві товару А – 6 годин, товару Б – 8 годин. Відсоток невиходу на роботу (α) при виробництві товару А становить 10%, товару Б - 15%. Для інших категорій ПВП $\alpha = 9\%$, тривалість зміни – 8 годин.

Трудомісткість управління розподілити пропорційно загальної чисельності робітників.

Задача 7

Визначте середній по виробках і по підприємству в цілому коефіцієнт виконання норм.

Виріб	Річний обсяг виробництва, од.	Трудомісткість нормативна, нормо-годин	Трудомісткість фактична, годин
А	2050	140	138,8
Б	3000	205	200
В	5000	160	150,5

Задача 8

Визначте технологічну, виробничу й загальну трудомісткість виробничої програми підприємства й середній коефіцієнт виконання норм при наступних вихідних даних.

Виріб	Річний обсяг виробництва, од.	Трудомісткість технологічна, нормо-годин
А	10000	21
Б	3000	105
В	1800	42
Г	3000	26,25

Чисельність ПВП на підприємстві становить 1200 чол., з них робітників 65%. Чисельність допоміжних робітників на підприємстві 200 чол.

Кількість робочих днів у році - 260 днів. Тривалість зміни становить 8 годин. Відсоток невиходу на роботу (α) становить 9%.

Задача 9

Визначити норму часу на виконання операції в умовах дрібносерійного виробництва, якщо відомо, що оперативний час становить 44 хв., час на обслуговування робочого місця – 10% оперативного часу, а на відпочинок і особисті потреби – 15%. Час на ознайомлення з кресленням, на інструктаж майстра, одержання інструменту, заготовок і здачу партії деталей кількістю 30 од. становить 5,5 год.

Задача 10

Необхідно розрахувати величину норми часу, якщо відомо:

- підготовчо-заклучний час становить 2,5% від оперативного часу;
- технічні перерви – 5,1%;
- час на відпочинок та особисті потреби – 3,5%.

Оперативний час дорівнює – 6,2 год.

Задача 11

Визначте розцінку на 1 деталь і заробіток робітника 5 розряду (сітка 8 розрядів), що знаходиться на відрядній прогресивній системі оплати праці, якщо технічна норма часу становить 4,8 хв за одиницю, а за зміну він виготовив 126 деталей. Тривалість зміни становить 8 годин.

Годинна тарифна ставка 1 розряду 5 грн/година. За деталі, виготовлені понад завдання, розцінки підвищується:

- від 101 до 110 од. - на 20%;
- від 111 до 120 од. - на 30%;
- від 121 до 130 од. - на 40%;
- від 131 до 140 од. - на 50% і т.д.

Задача 12

Робітникові встановлена норма виробітку 3 вироби/година. Відробивши за місяць 170 годин, він виготовив 650 виробів. Тарифна ставка, що відповідає розряду виконуваної роботи, дорівнює 7,2 грн.

Відрядна розцінка за виготовлені вироби збільшується при перевиконанні норм виробітку в межах 10% - на 15%, при перевиконанні в межах від 10,1% до 20% - на 40% і при перевиконанні більш ніж на 20,0% - на 60%.

Визначити заробіток робітника за місяць і охарактеризувати застосовувану систему оплати праці.

Задача 13

Для оплати праці робочих підприємства застосовується наступна тарифна сітка

Розряди	I	II	III	IV	V	VI
Тарифні коефіцієнти	1,0	1,08	1,2	1,35	1,55	1,8

Годинна тарифна ставка I розряду, встановлена в колективному договорі підприємства, дорівнює 3,9 грн.

Визначити відрядні розцінки за оброблені деталі й загальний заробіток робітника за зміну, якщо відомо, що він обробив за зміну 6 деталей "А" (норма часу на деталь 36 хв, робота VI розряду), 5 деталей "Б" (норма часу 1,5 години, робота V розряду) і 18 деталей "В" (норма виробітку – 4 деталі в годину, робота IV розряду).

Задача 14

Визначити норму часу на партію деталей, якщо:

- основний час – 7 хв.
- допоміжний час – 1,7 хв.,
- час обслуговування – 0,5 хв.,
- час на відпочинок – 0,28 хв.,
- час підготовчо-завершальної роботи на партію деталей 54 шт. – 30 хв.

Задача 15

Змінна норма виробітку становить 870 операцій. Як вона зміниться, якщо норму часу на одну операцію буде скорочено з 0,7 хв. до 0,5 хв.?

Задача 16

Визначте рівень виконання норм виробітку, якщо працівник за місяць виготовив:

- деталей «А» 125 штук за норми часу 1,4 нормо-год. на деталь;
 - деталей «Б» 15 штук за норми часу 2,6 нормо-год. на деталь;
 - деталей «В» 15 штук за норми часу 0,9 нормо-год. на деталь.
- Відпрацьовано 23 робочі зміни, тривалість зміни – 8 годин.

Задача 17

Визначте норму штучно-калькуляційного часу, якщо:

- основний час – 7 хв.,
- допоміжний час – 2,2 хв.,
- час на обслуговування робочого місця – 0,17 хв.,
- час на відпочинок робітника – 0,21 хв.,
- підготовчо-завершальний час на одиницю продукції – 0,6 хв.,

- кількість деталей у партії – 87 шт.

Задача 18

Визначте норму штучно-калькуляційного часу, якщо:

- основний час становить 5 хв.,
- допоміжний час – 2,4 хв.,
- час на обслуговування робочого місця – 3% від оперативного часу,
- час на відпочинок – 7% від оперативного часу,
- підготовчо-завершальний час на зміну – 43 хв.,
- тривалість зміни – 48 хв.

Задача 19

Визначити індекс продуктивності праці на швейній фабриці в умовно-натуральному вимірі за даними, наведеними в таблиці. Коефіцієнти переведення в умовні штуки визначити за плановою трудомісткістю, прийнявши за одиницю чоловічу сорочку моделі М12.

Таблиця – Обсяг виробництва і витрати праці по видах продукції

Вид продукції	Обсяг виробництва, тис. шт.		Витрати праці, тис. людино-год.	
	план	факт	план	факт
Сорочка мод. М12	150	112	750	600
Сорочка мод. М15Н	220	220	1540	1500
Сорочка мод. Д05Л	90	130	450	520

Задача 20

Розрахувати із застосуванням умовно-натурального методу вимірювання продуктивність праці працівників бригади молокозаводу. На заводі за зміну 14 працівників бригади виробили 15 т сметани, 7 т вершків, 25 т молока, 5 т масла вершкового. Перевідні коефіцієнти молочної продукції: 1 т сметани дорівнює 7,5 т молока, 1 т вершків – 5,3 т молока, 1 т масла вершкового – 21 т молока.

Задача 21

Визначити продуктивність праці на молокозаводі, де 1145 працівників за звітний період виготовили 100 т молока з 1,5% вмістом жиру, 60 т – з 2%, 30 т – з 2,5%. Застосувати умовно-натуральний метод, для розрахунку коефіцієнтів перерахунку прийняти за умовну одиницю молоко з найменшим, тобто з 1,5% вмістом жиру.

Задача 22

Розрахувати продуктивність праці бригади кондитерів, якщо за зміну (8 годин) 7 членів бригади виготовили кондитерських виробів: торт «Білочка» - 14 кг, бісквітно-кремові тістечка – 27 кг, торт «Насолода» - 26 кг, рулет «Вишневий» - 150 кг, заварні тістечка – 77 кг. Перевідні коефіцієнти кондитерської продукції: торт «Білочка» - 1,3; бісквітно-кремові тістечка – 1,1; торт «Насолода» - 1,7; рулет «Вишневий» - 1,02; заварні тістечка – 1,06.

Задача 23

Визначити індекс продуктивності праці в умовно-натуральному вимірі на взуттєвій фабриці:

Вид взуття	Обсяг виробництва, тис. пар		Витрати праці, тис. осіб	
	план	факт	план	факт
Черевики робочі	100	112	200	218
Черевики хромові	400	350	840	725
Туфлі модельні	300	385	900	1155

Коефіцієнти переведення в умовні пари визначити за плановою трудомісткістю, прийнявши за одиницю черевики робочі.

Задача 24

Розрахувати продуктивність праці в бригаді з 5 робітників, де за зміну (8 годин) вироблено 27 деталей А, на які встановлено норму часу 34,5 хв. за одиницю, і 122 деталі В, на які встановлено норму часу 15,3 хв.

Задача 25

Визначити трудомісткість одиниці продукції за зміну. Відомо, що на виробництві протягом зміни було вироблено 24 одиниці продукції А, трудомісткість вироблення якої становить 27,5 хв., і 112 одиниць продукції В із трудомісткістю 13 хв.

Задача 26

Визначити середньорічний темп приросту продуктивності праці по підприємству за минулі 5 років, якщо відомо, що її підвищення за цей період складає 44%

Задача 27

Товарна продукція підприємства за місяць склала 846 тис. грн., залишки незавершеного виробництва зросли на 63,7 тис. грн. Середньооблікова чисельність працівників – 324 людини. Визначити середній виробіток на одного працівника по товарах і продукції.

Задача 28

Визначити зміну показників продуктивності праці та трудомісткості робіт, якщо на оброблення деталі раніше витрачалось 28 хв., а після перегляду норму часу встановили 24 хв.

Задача 29

Робітник протягом місяця за 176 годин роботи виготовляє 350 деталей. Скільки деталей він виготовить за місяць і на скільки відсотків зміниться продуктивність його праці в результаті зниження трудомісткості роботи на 0,1 години?

Задача 30

Визначити, як змінився за рік середньогодинний, середньоденний і середньорічний виробіток робітників на підприємстві, якщо там працює 300 робітників, вироблено продукції на 6 млн. грн. Протягом року робітниками відпрацьовано 218 тис. люд-днів, або 2864 тис. люд.-од. У попередньому році у середньому на одного робітника виробіток становив: середньорічний – 18000 грн., середньоденний – 25 грн., середньогодинний – 2,2 грн.

Задача 31

У цеху випускають два види продукції А і В.

По продукції А у базовому періоді вироблено 20 тис. грн. при витратах робочого часу 16 тис. людино-днів; у звітному періоді вироблено 25 тис. грн. при тих же витратах робочого часу.

По продукції В у базовому періоді вироблено 33 тис. грн. при витратах робочого часу 23 тис. людино-днів; у звітному періоді вироблено 25 тис. грн. при витратах робочого часу 17 тис. людино-днів.

Визначити індивідуальний та зведений (по обох видах продукції) індекси продуктивності праці.

Задача 32

Визначити зростання продуктивності праці по цехах і в цілому по заводу на основі даних, наведених у таблиці:

Цех	Продукція, тис. грн..		Чисельність робітників	
	план	звіт	план	звіт
№ 1	1500	1800	75	80
№ 2	850	1200	100	120
Разом	2350	3000	175	200

Задача 33

У прокатному виробництві річний випуск прокату по окремих видах характеризується даними:

Вид прокату	Обсяг виготовленої продукції, тис. грн.	Трудомісткість виготовлення прокату, нормо-год/тонн
Сортова сталь	1500	4800
Заготовка 1	450	2000
Катанка	80	6000
Швелер	180	3800
Заготовка 2	450	2800
Рейки	950	5000
Заготовка 3	60	2200
Заготовка 4	65	6800

У прокатному виробництві зайнято 5000 робітників, 1000 осіб інших категорій. Визначити виробіток на 1 робітника і на 1 працівника. Який метод буде застосовано?

Задача 34

На підприємстві приріст годинного виробітку склав 5%. Визначити зміну денного і річного виробітку за умов: середня тривалість робочого дня змінилася з 7,8 год. до 7,9 год., а число відпрацьованих днів у році з 230 до 233. Проаналізувати одержані результати. Індекс чисельності дорівнює 1,07.

7.3 Заліковий модуль 3

(за змістовими модулями 12,13,14,15)

Змістовий модуль (тема) 12. Ринок праці та його регулювання.

Змістовий модуль (тема) 13. Соціально-трудова відносина зайнятості.

Змістовий модуль (тема) 14. Моніторинг соціально трудової сфери як інструмент регулювання і удосконалення соціально-трудоких відносин.

Змістовий модуль (тема) 15. Міжнародна організація праці та її вплив на розвиток соціально-трудоких відносин.

Частина 1 (35 балів, кожна вірна відповідь оцінюється у 5 балів)

Умови виконання завдання: дати визначення понять чи короткі відповіді на запитання

1. Робоча сила –
2. Ринок праці –
3. Зайнятість –
4. Безробіття –
5. Сегментація ринку праці –
6. Форми зайнятості –
7. Види зайнятості –
8. Рівень безробіття –
9. Природний рівень безробіття –
10. Назвіть умови виникнення ринку праці –
11. Сформулюйте умови ефективного функціонування ринку праці –
12. Визначте складові ринку праці –
13. Назвіть елементи ринку праці –
14. Перелічіть функції ринку праці –
15. Назвіть, за якими принципами сегментується ринок праці –
16. Назвіть чинники, що визначають попит на робочу силу –
17. Визначте чинники, що впливають на пропозицію робочої сили –
18. Назвіть моделі ринку праці –
19. Назвіть характерні риси первинного ринку праці –
20. Назвіть основні риси вторинного ринку праці –

Частина 2 (40 балів, кожна вірна відповідь оцінюється у 4 бали)

Умови виконання завдання: обрати правильну відповідь

1. До елементів ринку праці належать:

- 1) попит і пропозиція робочої сили;
- 2) ціна робочої сили і товар «робоча сила»;
- 3) елементи, перераховані в пунктах а) і б);
- 4) немає правильної відповіді.

2. Ціна робочої сили – це:

- 1) вартість робочої сили;
- 2) сукупність життєвих засобів, необхідних для відтворення робочої сили в грошовому вираженні;
- 3) заробітна плата;
- 4) винагорода за підсумками роботи за рік.

3. Дайте правильне визначення категорії «робоча сила»:

- 1) сукупність фізичних сил людини;
- 2) сукупність інтелектуальних здібностей людини;
- 3) сукупність фізичних і розумових здібностей людини, які вона використовує у процесі виробництва;
- 4) немає правильної відповіді.

4. Попит на ринку праці представляють:

- 1) працюючі;
- 2) роботодавці;
- 3) держава;
- 4) безробітні.

5. Попит на працю, як і на інші види ресурсів, залежить від:

- 1) попиту на продукцію, яка виробляється за допомогою певного виду праці;
- 2) прибутку в сім'ї та її добробуту;
- 3) рівня розвитку виробництва;
- 4) немає правильної відповіді.

6. Основними суб'єктами ринку праці є:

- 1) роботодавець і найманий працівник;
- 2) роботодавець;
- 3) найманий працівник;
- 4) немає правильної відповіді.

7. Індивідуальна робоча сила – це:

- 1) сукупність фізичних і духовних якостей, якими володіє жива особа, і які вона здатна застосовувати у виробництві;
- 2) сукупність інтелектуальних здібностей людини;
- 3) сукупність фізичних здібностей, які вона використовує у процесі виробництва;
- 4) немає правильної відповіді.

8. Індивідуальний попит – це:

- 1) попит окремого роботодавця (підприємця, фірми);
- 2) попит на робочу силу;
- 3) попит окремого найманого працівника;
- 4) немає правильної відповіді.

9. Сукупний попит – це:

- 1) попит всіх роботодавців, представлений на ринку праці;
- 2) попит всіх працівників, представлений на ринку праці;
- 3) попит всіх роботодавців, представлений на ринку товарів;
- 4) немає правильної відповіді.

10. Дайте визначення зайнятості населення як економічної категорії:

- 1) цілеспрямована діяльність людини для створення товарів та послуг;
- 2) діяльність, пов'язана із задоволенням особистих і суспільних потреб, яка дає прибуток у вигляді зарплати;
- 3) сукупність фізичних і розумових здібностей людини, які вона використовує у процесі виробництва;
- 4) сукупність соціально-економічних відносин у суспільстві, які забезпечують можливість застосування праці в суспільстві.

11. Які категорії населення в Україні вважаються безробітними:

- 1) громадяни, які не мають роботи;
- 2) громадяни, які шукають роботу;
- 3) громадяни працездатного віку, які не мають роботи, зареєстровані в службі зайнятості, шукають роботу і готові її виконувати;
- 4) немає правильної відповіді.

12. Які види безробіття відносять до абсолютного безробіття:

- 1) фрикційне і циклічне;
- 2) конверсійне і молодіжне;
- 3) фрикційне, структурне, циклічне;
- 4) приховане безробіття.

13. Ринок праці – це:

- 1) відносини з працевлаштування безробітних та заповнення вакансій;
- 2) сукупність соціально-трудова відносин між покупцями та продавцями з приводу умов найму та використання робочої сили;
- 3) економічний або географічний простір, у якому відбувається процес найму персоналу;
- 4) сукупність суспільних організацій, що пов'язують між собою покупців та продавців робочої сили.

14. Фрикційне безробіття:

- 1) спричинене природним прагненням людини шукати більш вигідні та цікаві сфери пропозиції своєї робочої сили;
- 2) пов'язане з територіальною відірваністю робочого місця працівника, що міг би на ньому працювати;
- 3) спричинене зміною економічної кон'юнктури, кризовою фазою економічного циклу;
- 4) викликане тимчасовим характером виконання тих чи інших робіт, функціонування підприємств та галузей.

15. Первинний ринок праці – це:

- 1) частина ринку праці, яка об'єднує «непрестижні» роботи і характеризується високою плинністю кадрів і нестабільною зайнятістю, негарантованою

високою оплатою праці, безперспективністю службового становища, примітивністю технологій;

- 2) частина ринку праці, яка об'єднує новостворені робочі місця;
- 3) частина ринку праці, що характеризується пропозицією робочої сили випускників навчальних закладів, які ще не мають досвіду роботи;
- 4) частина ринку праці, яка об'єднує «престижні» роботи, що характеризується стабільністю зайнятості та надійністю становища працівника, високим рівнем оплати праці, можливістю професійного зростання, використанням прогресивних технологій, що вимагає високої кваліфікації і здатності до навчання від працівників.

16. Ринок праці з праце надлишковою кон'юнктурою характеризується тим, що:

- 1) попит робочої сили перевищує пропозицію;
- 2) пропозиція робочої сили перевищує попит, що характерно для сучасної української економіки;
- 3) попит робочої сили відповідає пропозиції;
- 4) немає вірної відповіді.

17. Розрізняють такі форми зайнятості:

- 1) повну, неповну та часткову зайнятість;
- 2) первинну та вторинну зайнятість;
- 3) добровільну та вимушену зайнятість;
- 4) немає правильної відповіді.

18. Основними видами безробіття є:

- 1) структурне, циклічне, приховане, фрикційне безробіття;
- 2) відкрите, фрикційне, структурне, циклічне безробіття;
- 3) циклічне, культурне, фрикційне, приховане безробіття;
- 4) немає правильної відповіді.

19. Циклічне безробіття зумовлене:

- 1) зростання виробництва;
- 2) спадами виробництва;
- 3) рівнем виробництва;
- 4) немає правильної відповіді.

20. Структурне безробіття пов'язане зі:

- 1) змінами в технологіях;
- 2) змінами в пропозиціях праці;
- 3) змінами робочих місць.

21. Фонд сприяння зайнятості та захисту від безробіття формується за рахунок:

- 1) відрахувань фірм;
- 2) відрахувань громадян, які працюють;

3) відрахувань держави, фірм, підприємств й інвалідів, які працюють.

22. За структурою запитання при анкетному опитуванні в системі ринку праці поділяються на:

- 1) відкриті, закриті, напівзакриті;
- 2) напіввідкриті, напівзакриті, закриті;
- 3) закриті, відкриті, напіввідкриті;
- 4) немає правильної відповіді.

23. Для групового інтерв'ю вибирається група:

- 1) до 10 чоловік;
- 2) 10 чоловік;
- 3) понад 10 чоловік;
- 4) немає правильної відповіді.

24. Вважається, що повна зайнятість у країні досягається у тому випадку, коли:

- 1) все населення країни працює;
- 2) працюють усі, хто досяг працездатного віку;
- 3) працюють усі, хто бажає працювати;
- 4) немає правильної відповіді.

25. Згідно з законами Оукена двовідсоткове підвищення фактичного рівня безробіття над його природним рівнем означає відставання фактичної величини ВВП від потенційно можливого рівня на:

- 1) 2%;
- 2) 4%;
- 3) 7%;
- 4) немає правильної відповіді.

Частина 3 (25 балів)

Умови виконання завдання: розв'яжіть задачу

Задача 1

Розрахувати рівень безробіття в області за період. Оцінити його. Відомо, що на території області проживає 2835,27 тис. осіб. Частка трудових ресурсів становить 55 %. Чисельність учнів віком понад 16 років становить 29,7 тис. осіб, військовослужбовців строкової служби – 12 тис. осіб і інших осіб, які належать до економічно неактивного населення – 97 тис. осіб. Кількість безробітних становить 352,85 тис. осіб, у тому числі зареєстровано службою зайнятості 88,12 тис. осіб.

Задача 2

Населення держави становить 100 млн. осіб. Чисельність зайнятих приблизно 50 % усього населення. Як безробітні зареєстровано 8 % від зайнятих. Чисельність непрацездатних і тих, хто навчається з відривом від виробництва, - 36 млн. осіб. Чисельність непрацюючих і небажаючих з будь-яких причин

працювати становить 4 млн. осіб. Розрахувати рівень безробіття в країні за методикою Міжнародної організації праці.

Задача 3

Розрахувати рівень безробіття на кінець звітного періоду, якщо чисельність економічного активного населення становить 25,99 млн. осіб, серед них безробітних – 2,9 млн. осіб.

Задача 4

У звітному періоді рівень безробіття становив 12,1 %. Чисельність безробітних порівняно з базовим періодом підвищилася на 0,9 %. При цьому чисельність економічно активного населення не змінилась. Який рівень безробіття був у базовому періоді?

Задача 5

Розрахувати рівень зареєстрованого безробіття на основі даних: чисельність трудових ресурсів області – 1400 тис. осіб, чисельність працездатного населення в працездатному віці – 1360 тис. осіб, чисельність безробітних, зареєстрованих у державній службі зайнятості – 40,8 тис. осіб.

Задача 6

У звітному періоді рівень безробіття склав 12,1%, що на 0,9% більше, ніж у базисному. При цьому чисельність економічно активного населення не змінилося. Розрахуйте кількість безробітних в базисному періоді, якщо кількість безробітних у звітному періоді складає 3,5 млн. чол.

Задача 7

Чисельність зайнятих у складі економічно активного населення - 25 млн. чол., кількість безробітних - 8 млн. чол. Через місяць з 25 млн. чол., які мали роботу, було звільнено 0,2 млн. чол., і вони знаходяться у пошуках роботи. 1 млн. чол. з числа зареєстрованих безробітних закінчили пошук роботи. Визначити початковий рівень безробіття, чисельність зайнятих, кількість безробітних і рівень безробіття через місяць.

Задача 8

Загальна чисельність населення в регіоні 4344,8 тис. осіб, чисельність трудових ресурсів – 2639,1 тис. осіб, у тому числі працездатного населення у працездатному віці – 2282,3 тис. осіб. Чисельність зайнятих економічною діяльністю в регіоні становить 1962,5 тис. осіб. Розрахувати рівень зайнятості трудових ресурсів (у тому числі працездатного віку).

Задача 9

Ринок праці країни характеризується такими даними за 2012 р: чисельність економічно активного населення становить 22245,4 тис. осіб, чисельність населення працездатного віку – 20545,9 тис., чисельність безробітного населення, зареєстрованого в службі зайнятості як таке, що шукає роботу, становить 784,5 тис. осіб.

Розрахуйте рівень безробіття в країні в 2012 р.

Задача 10

Якщо рівень безробіття становить 8 %, то якими темпами має зростати ВВП, щоб знизити рівень безробіття до 6 % за 1 рік., за 2 роки?

Задача 11

У звітному періоді рівень безробіття становив 15 % і зріс на 1% порівняно з базовим періодом. При цьому чисельність економічно активного населення не змінилась. Яка кількість безробітних була у базисному періоді, якщо у звітному вона складає 2 млн. осіб?

Задача 12

Розрахувати, як змінилася структура зайнятих в економіці у звітному періоді, якщо всього чисельність зайнятих у цьому періоді у сфері економіки становить 22,99 млн. осіб, у тому числі у сфері матеріального виробництва – 13,18 млн. осіб, у сфері послуг – 9,82 млн. осіб. У базовому періоді чисельність зайнятих у сфері матеріального виробництва становила 13,77 млн. осіб, у сфері послуг – 9,98 млн. осіб.

Задача 13

Розрахуйте рівень безробіття на кінець звітного періоду, якщо чисельність економічно активного населення становить 30 млн. осіб, серед яких безробітних 4 млн. осіб.

Задача 14

Розрахуйте, як змінилася структура зайнятих в економіці у звітному періоді, якщо усього зайнятих у цьому періоді в галузях економіки було 30 млн. осіб, у тому числі у сфері матеріального виробництва – 15 млн. осіб, у сфері послуг – 10 млн. осіб. Відповідно в базовому періоді було 16 млн. осіб у сфері матеріального виробництва та 11 млн. осіб у сфері послуг.

Задача 15

Якщо рівень безробіття становить 11 %, то якими темпами має зростати ВВП, щоб знизити рівень безробіття до 8 % за 1 рік., за 2 роки?

8 Методичне забезпечення

Навчально-методичні матеріали (навчальна програма дисципліни, завдання до практичних заняття, списки рекомендованої літератури, матеріали для самостійної роботи студентів), що представлені на кафедрі.

Навчально-методичні матеріали (навчальні посібники, навчальна програма дисципліни, плани семінарських занять, методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи студентів, списки рекомендованої літератури), що представлені на кафедрі.

Матеріали кафедри міжнародної економіки з дисципліни на освітньому порталі ХНАДУ (<http://portal.khadi.kharkov.ua>) та сайті дистанційного навчання ХНАДУ (<http://dl.khadi.kharkov.ua>).

9 Література, що рекомендована для самостійної роботи студентів (залікові модулі 1,2,3)

1. Грішнова О.А. Економіка праці та соціально-трудові відносини: Підручник.-К.: Знання, 2006.-559с.
- 2.Горовий Д.А., Федотова К.О., Леженко Н.І. Економіка праці та соціально-трудові відносини: Навч. - метод. посібник. -Харків: ХНАДУ, 2007.-160с.
- 3.Економіка праці та соціально-трудові відносини: Навч. посіб./ Є.П.Качан, О.П. Дяків, В.М. Островерхов та ін.; За ред. Є.П. Качана.- К.: Знання, 2008.- 407с.
- 4.Економіка праці і соціально-трудові відносини: Навч. посібник/ За ред. В.М. Ковальова.- К.: ЦНЛ, 2006.-256с
- 5.Есинова Н.И. Экономика труда и социально-трудовые отношения: Учебное пособие.- К.: Кондор, 2003.-462с.
- 6.Шинкаренко В.Г., Дмитрієв І.А., Криворучко О.М. Економіка праці на автомобільному транспорті. – Харків: ХНАДУ, 2000.-304с.
7. Єсінова Н. І. Економіка праці та соціально трудові відносини: Навч. посібник. — К.: Кондор, 2006. - 432 с.
8. Зущина Г. М., Костин Л. Л. Трудовые ресурсы и трудовой потенциал общества. — М., 1996.
9. Калина А. В. Организация и оплата труда в условиях рынка (аспект эффективности): Учеб. пособие. — 3-е изд., перераб. и доп. — К.: МАУП, 2001.
10. Ким М. Н. Трудовой потенциал и занятость — Х., 1993.
11. Петюх В. М. Ринок праці: Навч. посібник.- К.: КНЕУ, 1999. - 288 с.
12. Рональд Дж. Эренберг Р. Современная экономика труда: теория и государственная политика. — М.: Изд-во МГУ, 1996. — 800с.
13. Роцин С. Ю., Разумова Т. О. Экономика труда: экономическая теория труда: Учебное пособие. — М.: ИНФРА-М, 2001. — 400 с.
14. Рофе А. И. Научная организация труда: Учеб. пособие. — М.: МИК, 1998.
15. Саакян А. К. Экономика и социология труда. — СПб.: Питер, 2002.
16. Тучков А. И. Экономика труда: Учебное пособие. — М.: ИКФ «ЭКМОС», 2001. - 240 с.
17. Экономика труда: Учебник / Под ред. проф. П. Э. Шлендера и проф. Ю. П. Кокина. - М.: Юристъ, 2002. - 592 с.
18. Экономика труда и социально-трудовые отношения / Под ред. Г. Г. Меликьяна и Р.П. Колосовой; — М., 1996.
19. Махсма М.Б. Економіка праці та соціально трудові відносини: Навч. Посіб. – К.: Атака, 2005. – 304 с.

Укладач:
доцент кафедри
міжнародної економіки

Бікулова Дінара Умярівна